

Crna Gora
Vlada Crne Gore

MINISTARSTVO PROSVJETE I NAUKE

ZAVOD ZA ŠKOLSTVO

predmetni program

POJEDINAC U GRUPI

OIP - dopuna maturskog standarda za predmet *Psihologija*
u III i IV razredu gimnazije

SADRŽAJ

1.	NAZIV NASTAVNOG PREDMETA.....	3
2.	ODREĐENJE PREDMETNOG PROGRAMA	3
3.	OPŠTI CILJEVI PREDMETNOG PROGRAMA.....	4
4.	SADRŽAJI I OPERATIVNI CILJEVI PREDMETNOG PROGRAMA.....	5
5.	DIDAKTIČKE PREPORUKE	15
6.	STANDARDI ZNANJA.....	16
7.	NAČINI PROVJERAVANJA ZNANJA I STRUČNE OSPOSOBLJENOSTI.....	19
8.	RESURSI ZA REALIZACIJU NASTAVE	20
9.	PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA/CA I STRUČNIH SARADNIKA/CA	20

1. NAZIV NASTAVNOG PREDMETA

OBAVEZNI IZBORNI PREDMET

NAZIV PREDMETNOG PROGRAMA

POJEDINAC U GRUPI

2. ODREĐENJE PREDMETNOG PROGRAMA

Izborni predmet, POJEDINAC U GRUPI, obuhvata naučna saznanja iz socijalne psihologije i ima namjeru da poveže i objedini sadržaje predmeta psihologija, sociologija, komunikologija i građansko obrazovanje koji se uče u gimnaziji.

a) Položaj, priroda i namjena predmetnog programa

Program POJEDINAC U GRUPI – socijalna psihologija namijenjen je učenicima/ama III ili IV razreda gimnazije i obezbjeđuje *dopunu maturalnog standarda iz psihologije.*

b) Broj časova po godinama obrazovanja i oblicima nastave

Program se realizuje u III ili u IV razreda gimnazije sa sedmičnim fondom od 3 časa. Kada se program realizuje sa učenicima/ama III razreda godišnji fond iznosi 105 časova, a sa učenicima/ama IV razreda, 96 časova. Obavezni sadržaji predviđeni ovim programom odnose se na 85 časova. Na nivou škole planira se, u III razredu 20 časova, a u IV razredu 11 časova. Program je moguće realizovati i sa kombinovanom grupom učenika/ca trećeg i četvrtog razreda.

	III razred	IV razred
Obavezni sadržaji (dati u programu)	85 časova	85 časova
Sadržaji koje planira škola (15-20%)	20 časova	11 časova
UKUPNO	105 časova	96 časova

3. OPŠTI CILJEVI PREDMETNOG PROGRAMA

Ciljevi ovog predmeta uključuju sve taksonomske nivoe znanja, od nižih ka višim, tj. od znanja (poznavanja), razumijevanja i upotrebe do interpretiranja i vrednovanja.

Učeći ovaj predmet učenik/ca treba da upozna i razumije:

- predmet, metode i tehnike istraživanja u socijalnoj psihologiji,
- proces, izvore i agense socijalizacije ličnosti,
- efekte socijalizacije ličnosti,
- načine formiranja i mijenjanja socijalnih stavova, predrasuda i stereotipa,
- razvoj i ulogu morala i vrijednosti u ponašanju pojedinca,
- osnovne vrste grupa i njihove karakteristike,
- uzroke nastanka i održavanja grupe,
- različite tipove odnosa u grupi,
- osnovne grupne procese,
- način i tipove komunikacija u grupi,
- tipove rukovođenja, i način odlučivanja u grupi.

Kroz proces učenja ovog predmeta učenik/ca treba da razvija sposobnosti i vještine:

- samostalnog prikupljanja i obrade znanja i informacija u psihologiji,
- samostalnog analiziranja i interpretiranja znanja,
- uočavanja i rješavanja problema u psihologiji,
- stvaralačkog mišljenja,
- kritičkog mišljenja,
- tolerancije i argumentovanog dijaloga,
- saradnje i timskog rada,
- moralnog rasuđivanja,
- demokratskih vrijednosti i stavova.

4. SADRŽAJI I OPERATIVNI CILJEVI PREDMETNOG PROGRAMA

Opšti ciljevi programa operacionalizovani su kroz šest osnovnih tema:

1. UVOD U PREDMET
2. SOCIJALIZACIJA LIČNOSTI
3. PSIHOLOGIJA GRUPA
4. KOMUNIKACIJE U GRUPI
5. RUKOVOĐENJE I ODLUČIVANJE
6. ODABRANA POGLAVLJA IZ SOCIJALNE PSIHOLOGIJE

Za svaku temu navedeni su operativni ciljevi, aktivnosti, pojmovi i korelacije programa. Za svaku predviđenu temu predložen je orijentacioni broj časova (teorijska nastave + vježbe).

1. UVOD U PREDMET (ORIJENTACIONO 3+2 ČASA)

TEMA 1: PREDMET I METODE SOCIJALNE PSIHOLOGIJE

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obnovi i analizira osnovne pojmove iz psihologije, - upozna predmet i probleme istraživanja u socijalnoj psihologiji. 	<p>Učenič/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> - navode i analiziraju osnovne psihičke procese (intelektualne, emocionalne, voljne), - analiziraju različite odnose koji mogu da postoje između pojedinca i socijalne situacije i utvrđuju predmet socijalne psihologije, 	<p>Psihihički procesi i osobine; socijalna psihologija.</p>	<p>Psihologija. Sociologija.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - razumije položaj socijalne psihologije u sistemu društvenih nauka, 	<ul style="list-style-type: none"> - istražuju odnos socijalne psihologije i drugih društvenih nauka (posebno odnos sa psihologijom, sociologijom i antropologijom), 	<p>Opšta psihologija; socijalna psihologija; sociologija; antropologija.</p>	<p>Društvene nauke.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje metode i tehnike istraživanja u socijalnoj psihologiji. 	<ul style="list-style-type: none"> - analiziraju položaj metoda i tehnika istraživanja u socijalnoj psihologiji, - izrađuju i analiziraju nacrt jednostavnog eksperimentalnog i neeksperimentalnog istraživanja. 	<p>Metode istraživanja; tehnike istraživanja.</p>	<p>Psihologija: metode i tehnike istraživanja.</p>

2. SOCIJALIZACIJA LIČNOSTI (OKVIRNO 13 +12 ČASOVA)

TEMA 2.1: PROCESI, AGENSI I IZVORI SOCIJALIZACIJE

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upoznaje pojam i razumije značaj socijalizacije u razvoju ličnosti pojedinca, 	<p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analiziraju slučajeve razvoja izvan kulturnog uticaja i ocjenjuju značaj socijalizacije u razvoju ličnosti pojedinca, 	Socijalizacija (primarna; sekundarna).	Psihologija: razvoj ličnosti.
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje oblike socijalnog učenja i njihov značaj u procesu socijalizacije, 	<ul style="list-style-type: none"> - analiziraju i vrednuju ulogu osnovnih oblika socijalnog učenja (klasično uslovljavanje; instrumentalno uslovljavanje; učenje po modelu; učenje uviđanjem) u razvoju ličnosti pojedinca, 	Proces socijalizacije; socijalno učenje (vrste i oblici socijalnog učenja).	Psihologija: učenje.
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje i vrednuje ulogu pojedinih posrednika (agensi socijalizacije) u socijalizaciji pojedinca, 	<ul style="list-style-type: none"> - analiziraju i kritički vrednuju ulogu pojedinih posrednika u procesu socijalizacije (uloga: porodice, škole, vršnjaka, sredstva masovnih komunikacija ...), 	Agensi socijalizacije.	Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje i vrednuje kulturni uticaj u razvoju ličnosti pojedinca (izvori socijalizacije). 	<ul style="list-style-type: none"> - istražuju i kritički vrednuju odnos kultura - ličnost, posebno u savremenom kontekstu: globalizacije, prožimanja kultura i multikulturalnosti, 	Kultura; izvori socijalizacije.	Sociologija. Građansko obrazovanje.
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje i vrednuje odnos između društvenog položaja (uloge koju pojedinac zauzima) i ponašanja pojedinca. 	<ul style="list-style-type: none"> - istražuju i kritički vrednuju položaj muškarca i žene (muško - ženske uloge) nekada i danas. 	Položaj; uloga.	Sociologija. Istorija. Građansko obrazovanje.

TEMA 2.2: EFEKTI SOCIJALIZACIJE

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upoznaje uticaje socijalnih faktora na opažanje, učenje i pamćenje, 	<p>Učenic/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analiziraju i ocjenjuju antropološke podatke o djelovanju socijalnih faktora na opažanje; istražuju uticaj socijalnih faktora na retenciju i reprodukciju, 	Perceptivna odbrana; perceptivna aktualizacija.	Psihologija: precepcija; pamćenje i zaboravljanje.
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje uticaj socijalnih faktora na mišljenje i suđenje pojedinca, 	<ul style="list-style-type: none"> - analiziraju eksperimente koji pokazuju djelovanje pritiska grupe na sud pojedinca, - istražuju uticaj drugih osoba (autoriteta) na vlastito mišljenje (i suđenje), - na primjerima predstavljaju konformističko i nekonformističko ponašanje, 	Sud (suđenje); sugestija; konformiranje; pokoravanje.	Psihologija: mišljenje i suđenje.
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje uticaj socijalnih faktora na motive i ponašanja pojedinca. 	<ul style="list-style-type: none"> - procjenjuje uzroke i posljedice: proindividualnog ponašanja (asertivnost; egoizam; takmičenje); prosocijalnog ponašanja (saradnja; empatija; altruizam); antisocijalnog ponašanja (agresivnost; delinkventnost) na međusobne odnose u grupi. 	Proindividualno ponašanje; prosocijalno ponašanje; antisocijalno ponašanje; agresivnost.	Psihologija: motivacija; dinamički procesi.

TEMA 2.3: SOCIJALNI STAVOVI, PREDRASUDE, STEREOTIPI

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upoznaje pojam stava, složenost (kognitivna, emocionalna, konativna komponenta) i ulogu stava u ponašanju pojedinca, 	<p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na primjerima analizira složenost socijalnih stavova i njihovu ulogu u ponašanju pojedinaca, 	Stav; komponente stava; vrste stavova; dimenzije stava.	<p>Psihologija. Građansko obrazovanje. Sociologija.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - razumije način formiranja i mijenjanja socijalnih stavova (grupna pripadnost, uloga informisanosti i znanja), 	<ul style="list-style-type: none"> - analiziraju ulogu različitih faktora u nastanku (istorijski, ekonomski, situacioni itd.) i mijenjanju socijalnih stavova (uloga znanja), 	Faktori nastanka i mijenjanja socijalnih stavova.	<p>Psihologija. Građansko obrazovanje. Sociologija. Istorija.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje uzroke nastanka predrasuda i stereotipa i razumije njihov negativan uticaj na ponašanje pojedinca (ogovaranje, izbjegavanje, diskriminacija, genocid). 	<ul style="list-style-type: none"> - objašnjavaju, vrednuju i kroz primjere predstavljaju uticaj predrasuda na odnose prema različitim socijalnim grupama (manjinske, etničke, starosne, polne...). 	Predrasude; stereotipi; nacionalizam i drugi oblici nacionalne vezanosti.	<p>Psihologija. Građansko obrazovanje. Sociologija. Istorija.</p>

TEMA 2.4: VRIJEDNOSTI I MORAL

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upoznaje pojam vrijednosti i razliku u odnosu na pojmove pravila i moral, kao i njihov značaj za pojedinca i grupu, 	<p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na primjerima predstavljaju i objašnjavaju razliku između vrijednosti, pravila i morala, obrazlažu njihov značaj za pojedinca i zajednicu, 	Vrijednosti; pravila; moral (moralna svijest).	<p>Građansko obrazovanje. Sociologija.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje osnovne faze u razvoju moralnog suđivanja (Kolbergovo tumačenje) i faktore koji utiču na mijenjanje vrijednosti. 	<ul style="list-style-type: none"> - na primjerima (Kolberg) predstavljaju različite faze u razvoju moralnog rasuđivanja i faktore koji utiču na razlike (npr. generacijske razlike) i mijenjanje vrijednosti. 	Faze moralnog rasuđivanja; razlike.	<p>Psihologija.</p>

3. PSIHOLOGIJA GRUPA (OKVIRNO 12 +13 ČASOVA)

TEMA 3.1: VRSTE GRUPA I NJIHOVE KARAKTERISTIKE

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upoznaje i u odnosu na različite kriterijume (nestrukturirana – strukturirana; mala – velika; formalna – neformalna; referentna – nereferentna; primarna – sekundarna ...) razlikuje vrste grupa, 	<p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> - u svom okruženju identifikuju i u odnosu na različite kriterijume razvrstavaju grupe; navode primjere za različite vrste grupa; sebe identifikuju kao pripadnike različitih društvenih grupa, 	<p>Strukturirana grupa; mala grupa; formalna grupa; referentna grupa; primarna grupa.</p>	<p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje psihološke karakteristike strukturiranih grupa – grupa u užem smislu, i uči da ih razlikuje u odnosu na nestrukturirane grupe (publika, masa, socijalni pokreti), 	<ul style="list-style-type: none"> - u svom okruženju identifikuju i razvrstavaju grupe na strukturiranje i nestrukturirane; navode vrste i osnovne karakteristike strukturiranih i nestrukturiranih grupa; analiziraju odlike strukturirane grupe (grupe u užem smislu), 	<p>Mala grupa; organizacija; velike društvene grupe.</p>	<p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje psihološke karakteristike male grupe (dijade i trijade; porodica; vršnjačka grupa; grupa za rješavanje problema) i uči da ih razlikuje u odnosu na velike društvene grupe (klasa; slojevi; nacija), 	<ul style="list-style-type: none"> - na primjerima (porodica; vršnjačka grupa; grupa učenika/ca ...) navode posebne karakteristike male grupe; navode psihološke karakteristike odnosa u porodici (blizina; emocionalna vezanost; nesebično pomaganje ...), 	<p>Porodica; vršnjaci; radna grupa.</p>	<p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje psihološke karakteristike organizacije kao grupe (složenost; podjela rada; koordinacija aktivnosti i funkcija; formalizovanost aktivnosti i odnosa). 	<ul style="list-style-type: none"> - na primjeru škole (gimnazije) analiziraju i identifikuju karakteristike organizacije; utvrđuju svoje mjesto (položaj i uloge; prava i obaveze) u strukturi organizacije; navode psihološke karakteristike organizacije kao grupe. 	<p>Organizacija.</p>	<p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.</p>

TEMA 3.2: FORMIRANJE I ODRŽAVANJE GRUPA

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upoznaje uslove nastanka – formiranja grupe (uzroci uključenosti u grupu: potrebe članova grupe; ciljevi grupe) i razvijanja grupe (faze u stabilizovanju grupe), - upoznaje uslove održanja i funkcionisanja grupe (usvajanje grupnih ciljeva i zadataka) i razumije izvore i važnost koherentnosti grupe. 	<p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analiziraju uzroke (razloge) uključenosti pojedinaca u različite vrste socijalnih grupa (potrebe članova grupe; ciljevi grupe; ciljevi grupe i individualne potrebe) – zašto grupa nastaje, - na primjerima analizira izvore i pokazatelje (indikatore) koherentnosti grupe; navodi argumente u prilog koherentnosti, odnosno posljedice nekoherentnosti grupe. 	<p>Individualne potrebe; grupni ciljevi.</p> <p>Koherentnost – nekoherentnost grupe; kohezija grupe.</p>	<p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.</p> <p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.</p>

TEMA 3.3: GRUPNI ODNOSI

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upoznaje strukturu grupe (položaji u grupi) i razlikuje predviđenu i ostvarenu strukturu grupe (formalna i neformalna struktura grupe), - upoznaje pojam i razumije različite tipove moći kojima pojedinac ili grupa mogu da raspolažu (moć nagrađivanja – prisile; referentna moć; stručnjačka moć; legitimna moć; moć informisanosti), - uči da utvrdi i analizira sociometrijsku strukturu grupe (uzajamno prihvatanje - neprihvatanje; dijade; trijade ...). 	<p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na primjerima analiziraju položaje i uloge pojedinaca u grupi i utvrđuju formalnu i neformalnu strukturu grupe, - analiziraju različite tipove moći i na primjerima objašnjavaju i kritički vrednuju ulogu različitih autoriteta u svom okruženju; razlikuju stvarne od lažnih - nametnutih autoriteta, - ispituju, izrađuju sociogram i analiziraju efekte sociometrijske strukture grupe; predviđaju efikasnost grupe na osnovu sociograma. 	<p>Struktura grupe.</p> <p>Struktura moći; tipovi moći; autoritet.</p> <p>Sociometriska struktura grupe.</p>	<p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.</p> <p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.</p>

TEMA 3.4: GRUPNI PROCESI

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upoznaje vrste, osnovne karakteristike, način donošenja i održavanja normi u grupi - razumije važnost poštovanja normi za održanje i funkcionisanje grupe, 	<p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na primjerima analiziraju različite oblike grupnih normi (običaji; pisana – nepisana pravila; zakoni...) i utvrđuju posljedice njihovog nepoštovanja za sebe i za grupu; uče demokratski da donose pravila ponašanja u grupi; identifikuju važnost pravila za grupu, 	<p>Običaji; pravila ponašanja; zakon.</p>	<p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - uči da razlikuje kooperativno (saradnja u grupi) od kompetitivnog (takmičenje u grupi) ponašanja i razumije posljedice jednog i drugog oblika ponašanja po pojedinca i grupu, 	<ul style="list-style-type: none"> - analiziraju i vrednuju posljedice kooperativnog i kompetitivnog ponašanja članova grupe po grupu i njene članove; navode primjere i argumente u prilog kooperativnog ponašanja članova grupe, 	<p>Saradnja; takmičenje.</p>	<p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje pojam, uzroke i vrste konflikata u grupi (destruktivni i konstruktivni konflikti), njihove posljedice i načine rješavanja konflikata (konstruktivno i nekonstruktivno rješavanje konflikata). 	<ul style="list-style-type: none"> - analiziraju primjere konflikata u grupi (uzrok, proces, posljedice) i predlažu načine konstruktivnog rješavanja konflikata; navode primjere i argumente u prilog konstruktivnog rješavanja konflikata u grupi. 	<p>Konflikt; način rješavanja konflikata.</p>	<p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.</p>

4. KOMUNIKACIJE U GRUPI (OKVIRNO 4 + 6 ČASOVA)

TEMA 4: KOMUNIKACIJA U GRUPI

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna je i razumije osnovne pojmove komunikologije (komunikacija, informacija, poruka, pošiljalac, primalac, smetnje u komunikaciji - »psihološka buka« ...), 	<p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analiziraju proces i osnovne jedinice komunikacije: pošiljalac, kanal komunikacije, poruka i primalac, 	Pošiljalac; primalac; smetnje u komunikaciji.	Komunikologija. Psihologija.
<ul style="list-style-type: none"> - razumije funkcije komunikacije - zašto je komunikacija suština socijalnih interakcija; povezanost zadovoljenja ljudskih potreba i komunikacije; komunikacija kao sredstvo uticanja na druge ... strateško komuniciranje, 	<ul style="list-style-type: none"> - navode primjere, analiziraju i vrednuju različite funkcije komunikacije, 	Funkcije komunikacije.	Komunikologija. Psihologija.
<ul style="list-style-type: none"> - upozna je vrste i oblike komunikacije, zna da ih prepozna, na primjerima, i da analizira njihove karakteristike i funkcije, 	<ul style="list-style-type: none"> - analiziraju i vrednuju različite oblike komunikacije (verbalna i neverbalna komunikacija), 	Oblici komunikacije.	Komunikologija. Psihologija.
<ul style="list-style-type: none"> - upozna je i osnovne tehnike efektivnog komuniciranja (aktivno slušanje) i zna da ih prepozna; ubjeđivanje i pregovaranje ... 	<ul style="list-style-type: none"> - koriste tehnike efikasnog komuniciranja; ubjeđivanja i pregovaranja. 	Nenasilna komunikacija.	Komunikologija. Psihologija.

5. RUKOVOĐENJE I ODLUČIVANJE (OKVIRNO 4 + 6 ČASOVA)

TEMA 5: VOĐSTVO

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upoznaje ulogu, zadatke i psihosocijalne osobine vođe i uči da razlikuje različite stilove i metode rukovođenja grupom (vođa, glavar, rukovodilac), 	<p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na primjerima objašnjavaju i vrednuju ulogu vođe i navode primjere za različite stilove rukovođenja grupom, 	Vođa; glavar; rukovodilac.	<p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje. Istorija.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - uči da razlikuje demokratsko od autokratskog rukovođenja grupom i razumije posljedice jednog i drugog oblika rukovođenja po pojedinca i grupu, 	<ul style="list-style-type: none"> - na primjerima objašnjavaju, vrednuju i navode posljedice različitih stilova rukovođenja grupom (demokratski, autokratski, liberalni tip rukovođenja); navode argumente u prilog demokratskog oblika rukovođenja, 	Demokratski tip rukovođenja; autokratski tip rukovođenja; liberalni tip rukovođenja.	<p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje različite načine i proces donošenja odluka u grupi i razumije vrijednost grupnog (demokratskog) odlučivanja, 	<ul style="list-style-type: none"> - analiziraju posljedice odluka koje su donešene na različite načine (nametnute odluke; predlaganje, diskutovanje, zajedničko donošenje odluka ...) i navode argumente u prilog demokratskog odlučivanja; učestvuju u diskusiji i donose zajedničku odluku, 	Donošenje odluka u grupi.	<p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje psihodinamiku odnosa vođe - sljedbenici (poltronstvo; fenomen cazarizma ...) i razumije posljedice takvih odnosa. 	<ul style="list-style-type: none"> - na primjerima iz istorije analiziraju posljedice nekontrolisane moći vođe i nekritičkog prihvatanja njegovih odluka od strane sljedbenika. 	Nekontrolisana moć; poltronstvo	<p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje. Istorija.</p>

6. ODABRANA POGLAVLJA IZ SOCIJALNE PSIHOLOGIJE (OKVIRNO 7 + 3 ČASA)

TEMA 6.1: PSIHOLOGIJA MARKETINGA I PROPAGANDE

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upoznaje ulogu i osnovne oblike marketinga i propagande, 	<p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> - u svom okruženju analiziraju različite načine prenošenja marketinških i propagandnih poruka i vrednuje njihovu namjenu, 	Marketing; propaganda.	<p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje i analizira osnovne karakteristike propagandnih poruka (dostupnost, privlačnost, razumljivost, zanimljivost i uvjerljivost), 	<ul style="list-style-type: none"> - analiziraju različite propagandne poruke sa aspekta dostupnosti, privlačnosti, razumljivosti, zanimljivosti i uvjerljivosti, 	Karakteristike propagandne poruke.	<p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje i analizira karakteristike primaoca poruke (uzrast; socijalni status; obrazovanje i sl.), 	<ul style="list-style-type: none"> - analiziraju izloženost uticaju različitih kategorija ljudi i njihovu otpornost na te uticaje, 	Karakteristike primaoca poruke.	<p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - upoznaje pojam, uslove nastanka i prenošenja glasina. 	<ul style="list-style-type: none"> - analiziraju uslove nastanka, način prenošenja i širenja glasina. 	Glasine.	<p>Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.</p>

TEMA 6.2: MASOVNO PONAŠANJE

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
Učenik/ca treba da: - upoznaje faktore nastanka mase: broj prisutnih osoba; gustoća; emocionalno uzbuđenje; usmjerenost pažnje i zajednička akcija,	Učenic/e: - analiziraju uslove nastanka mase (gomile; rulje ...) i razlike u odnosu na strukturirane psihosocijalne grupe,	Masa; gomila; rulja; publika; socijalni pokreti.	Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.
- upoznaje oblike masovnih ponašanja: manifestacije, panika, linč, progona i sl.,	- na primjerima analiziraju i vrednuju oblike masovnih ponašanja: manifestacije, panika, linč, progona i sl.,	Manifestacije; panika; linč; progona.	Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.
- upoznaje modu kao oblik masovnog - psihosocijalnog ponašanja.	- analiziraju psihosocijalne karakteristike mode i pomodnih ponašanja.	Moda.	Psihologija. Sociologija. Građansko obrazovanje.

5. DIDAKTIČKE PREPORUKE

Program obuhvata:

- obavezni dio programa,
- izborni dio programa.

Obavezni dio programa odnosi se na teme od 1. do 6. date u tabeli. Ovaj dio programa pokriva 85 časova i jednak za sve škole i sve učenike/ce bilo da se uči u III ili u IV razredu. Preostali dio programa (20 časova u III razredu; 11 časova u IV razredu) planira svaka škola polazeći od potreba njenih učenika/ca.

Program psihologija se realizuje:

- teorijski,
- praktično (vježbe).

U tabeli je dat prijedlog odnosa teorijskog i praktičnog dijela programa. Teorijski dio se odnosi na časove na kojima se učenici/e dominantno upoznaju sa novim sadržajima. Praktični dio se odnosi na uvježbavanje, sistematizaciju, praktični rad, ocjenjivanje učenika/ca i sl.

Teme	teorijski	vježbe	
1. UVOD U PREDMET	3	2	5
2. SOCIJALIZACIJA LIČNOSTI	13	12	25
3. PSIHOLOGIJA GRUPA	12	13	25
4. KOMUNIKACIJE U GRUPI	4	6	10
5. RUKOVOĐENJE I ODLUČIVANJE	4	6	10
6. ODABRANA POGLAVLJA IZ SOCIJALNE PSIHOLOGIJE	7	3	10
7. IZBORNE TEME (U III ILI IV RAZREDU)			20/11
UKUPNO			105/96

Metode i oblici nastave učenja

U realizaciji programa naglasak treba staviti **na proces učenja**, tj. obezbijediti da učenici/e predviđene sadržaje usvajaju aktivno: samostalnim prikupljanjem i analiziranjem znanja i informacija; sistematizacijom i prezentacijom sadržaja; radom u paru i u grupi; kroz diskusiju i međusobnu razmjenu mišljenja; projekatskim radovima; primjenom usvojenih znanja u praksi i sl. (vidi kolonu: aktivnosti učenja). Nastavom koja bi se isključivo zasnivala na predavanju nastavnika/ce nije moguće ostvariti ciljeve ovog predmeta.

6. STANDARDI ZNANJA

1. UVOD U PREDMET

TEMA 1: PREDMET I METODE SOCIJALNE PSIHOLOGIJE

Od učenika/ce se očekuje da:

- objašnjava predmet i probleme istraživanja u socijalnoj psihologiji,
- objašnjava položaj socijalne psihologije u sistemu društvenih nauka,
- navodi metode i tehnike istraživanja u socijalnoj psihologiji.

2. SOCIJALIZACIJA LIČNOSTI

TEMA 2.1: PROCESI, AGENSI I IZVORI SOCIJALIZACIJE

Od učenika/ce se očekuje da:

- objašnjava značaj socijalizacije u razvoju ličnosti pojedinca,
- objašnjava ulogu pojedinih oblika socijalnog učenja u procesu socijalizacije,

- vrednuje ulogu pojedinih posrednika (agensi socijalizacije) u socijalizaciji pojedinca,
- objašnjava kulturni uticaj u razvoju ličnosti pojedinca (izvori socijalizacije),
- vrednuje odnos između društvenog položaja (uloge koju pojedinac zauzima) i ponašanja pojedinca.

TEMA 2.2: EFEKTI SOCIJALIZACIJE

Od učenika/ce se očekuje da:

- objašnjava uticaje socijalnih faktora na opažanje, učenje i pamćenje,
- objašnjava uticaj socijalnih faktora na mišljenje i suđenje pojedinca,
- objašnjava uticaj socijalnih faktora na motive i ponašanja pojedinca.

TEMA 2.3: SOCIJALNI STAVOVI, PREDRASUDE, STEREOTIPI

Od učenika/ce se očekuje da:

- objašnjava pojam, složenost i ulogu stava u ponašanju pojedinca,
- objašnjava način formiranja i mijenjanja socijalnih stavova,
- navodi uzroke nastanka predrasuda i stereotipa i objašnjava njihov negativan uticaj na ponašanje pojedinca.

TEMA 2.4: VRIJEDNOSTI I MORAL

Od učenika/ce se očekuje da:

- navodi pojam vrijednosti i razliku u odnosu na pojmove pravila i moral, kao i njihov značaj za pojedinca i grupu,
- navodi osnovne faze u razvoju moralnog rasuđivanja (Kolbergovo tumačenje) i faktore koji utiču na mijenjanje vrijednosti.

3. PSIHOLOGIJA GRUPA

TEMA 3.1: VRSTE GRUPA I NJIHOVE KARAKTERISTIKE

Od učenika/ce se očekuje da:

- navodi kriterijume razlikovanja i vrste grupa,
- navodi psihološke karakteristike strukturiranih grupa – grupa u užem smislu i razliku u odnosu na nestruktuirane grupe (publika, masa, socijalni pokreti),
- objašnjava psihološke karakteristike male grupe (dijade i trijade; porodica; vršnjačka grupa; grupa za rješavanje problema) i razlike u odnosu na velike društvene grupe (klasa; slojevi; nacija).
- navodi psihološke karakteristike organizacije kao grupe (složenost; podjela rada; koordinacija aktivnosti i funkcija; formalizovanost aktivnosti i odnosa).

TEMA 3.2: FIRMIRANJE I ODRŽAVANJE GRUPA

Od učenika/ce se očekuje da:

- objašnjava uslove nastanka i razvijanja grupe (faze u stabilizovanju grupe),
- objašnjava uslove održanja i funkcionisanja grupe (usvajanje grupnih ciljeva i zadataka).

TEMA 3.3: GRUPNI ODNOSI

Od učenika/ce se očekuje da:

- objašnjava strukturu grupe (položaji u grupi) i razlikuje predviđenu i ostvarenu strukturu grupe (formalna i neformalna struktura grupe),
- vrednuje različite tipove moći kojima pojedinac ili grupa mogu da raspolažu (moć nagrađivanja – prisile; referentna moć; stručnjačka moć; legitimna moć; moć informisanosti),
- utvrđuje i analizira sociometrijsku strukturu grupe (uzajamno prihvatanje - neprihvatanje; dijade; trijade ...).

TEMA 3.4: GRUPNI PROCESI

Od učenika/ce se očekuje da:

- objašnjava način donošenja i održavanja normi u grupi - razumije važnost poštovanja normi za održanje i funkcionisanje grupe,
- razlikuje kooperativno (saradnja u grupi) od kompetitivnog (takmičenje u grupi) ponašanja i vrednuje posljedice jednog i drugog oblika ponašanja po pojedinca i grupu,
- navodi pojam, uzroke i vrste konflikata u grupi (destruktivni i konstruktivni konflikti) i objašnjava njihove posljedice i način rješavanja konflikata (konstruktivno i nekonstruktivno rješavanje konflikata).

4. KOMUNIKACIJE U GRUPI

TEMA 4: KOMUNIKACIJA U GRUPI

Od učenika/ce se očekuje da:

- navodi osnovne pojmove komunikologije (komunikacija, informacija, poruka, pošiljalac, primalac, smetnje u komunikaciji – »psihološka buka« ...),
- objašnjava funkcije komunikacije - zašto je komunikacija suština socijalnih interakcija; povezanost zadovoljenja ljudskih potreba i komunikacije; komunikacija kao sredstvo uticanja na druge; strateško komuniciranje,
- navodi vrste i oblike komunikacije, zna da ih prepozna na primjerima i da analizira njihove karakteristike i funkcije,
- primjenjuje tehnike efektivnog komuniciranja (aktivno slušanje) i zna da ih prepozna.

5. RUKOVOĐENJE I ODLUČIVANJE

TEMA 5.1: VOĐSTVO

Od učenika/ce se očekuje da:

- objašnjava ulogu, zadatke i psihosocijalne osobine vođe i vrednuje različite stilove i metode rukovođenja grupom (vođa, glavar, rukovodilac),
- objašnjava razlike i vrednuje demokratsko i autokratsko rukovođenje grupom,
- navodi različite načine i proces donošenja odluka u grupi i obrazlaže vrijednost grupnog (demokratskog) odlučivanja,

- objašnjava psihodinamiku odnosa vođe - sljedbenici (poltronstvo; fenomen cezarizma ...) i razumije posljedice takvih odnosa.

6. ODABRANA POGLAVLJA IZ SOCIJALNE PSIHOLOGIJE

TEMA 6.1: PSIHOLOGIJA MARKETINGA I PROPAGANDE

Od učenika/ce se očekuje da:

- objašnjava ulogu i osnovne oblike marketinga i propagande,
- objašnjava osnovne karakteristike propagandnih poruka (dostupnost, privlačnost, razumljivost, zanimljivost i uvjerljivost),
- analizira izloženost uticaju različitih kategorija ljudi i njihovu otpornost na te uticaje,
- objašnjava uslove nastanka i prenošenja glasina.

TEMA 6.2: MASOVNO PONAŠANJE

Od učenika/ce se očekuje da:

- navodi faktore nastanka mase: broj prisutnih osoba; gustoća; emocionalno uzbuđenje; usmjerenost pažnje i zajednička akcija,
- opisuje uslove i oblike masovnih ponašanja: manifestacije, panika, linč, progon,
- objašnjava modu kao oblik masovnog - psihosocijalnog ponašanja.

7. NAČINI PROVJERAVANJA ZNANJA I STRUČNE OSPOSOBLJENOSTI

U svakom klasifikacionom periodu učenik/ca treba da ima najmanje jednu ocjenu. Ocjenjivanje učenika/ca je javno, pored sumativne ima i formativnu ulogu i podrazumijeva javno obrazloženje ocjene. Nastavnik/ca ocjenu utvrđuje u odnosu na nivo znanja kojim učenik/ca raspolaže, polazeći od standardnog nivoa.

Znanje (poznavanje):

- zna osnovnu psihološku terminologiju i pravilno je upotrebljava,
- zna definisati osnovne psihološke pojmove,
- zna opisati značaj psihičkih procesa i pojava.

Razumijevanje i upotreba:

- zna objasniti zakonitosti psihičkih događaja,
- zna objasniti međusobnu zavisnost psihičkih procesa i njihovu ulogu u oblikovanju i djelovanju ličnosti,

- zna upotrijebiti psihološke spoznaje, kako se ponašati u životnim situacijama,
- zna planirati najjednostavnija psihološka istraživanja,
- zna izabrati odgovarajuće izvore u skladu sa ciljevima istraživanja,
- zna upotrijebiti odgovarajuće istraživačke tehnike i postupke za sakupljanje i obradu podataka.

Interpretacija i vrednovanje:

- učenik/ca analizira, upoređuje, povezuje, objašnjava i vrednuje informacije i podatke u različitim oblicima,
- na osnovu kritičke analize informacija i zadataka formira odgovarajuće zaključke s vlastitim pogledom.

Ocjenjivanje učenika/ca je usmeno (kontinuirano) i pismeno (test, esej, istraživački rad i sl.).

8. RESURSI ZA REALIZACIJU NASTAVE

8.1. Okvirni spisak literature i drugih izvora

1. Kreč, D., Kračfeld, R., Balak, i l.: **Pojedinac u društvu**, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Srbije, Beograd, 1972.
2. Rot, N.: **Osnovi socijalne psihologije**, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1989.
3. Rot, N.: **Psihologija grupa**, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1983.
4. Zvonarević, M.: **Socijalna psihologija**, Školska knjiga, Zagreb, 1987.

9. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA/CA I STRUČNIH SARADNIKA/CA

Nastavu mogu realizovati nastavnici/e koji su završili/e Filozofski fakultet, odsjek psihologija, ili pedagogija i psihologija.

Predmetni program **POJEDINAC U GRUPI**, OIP za III i IV razred gimnazije, izradila je komisija u sljedećem sastavu:

mr Zoran Lalović, predsjednik
Anđa Backović, član
Radiša Ščekić, član